

אידיאולוגיות מודרניות

תוכן עניינים

לאומיות ➤

סוציאליזם ➤

לאומיות

מהי לאומיות?

הלאומיות המודרנית היא אידיאולוגיה שהתגבשה והתפתחה במהלך המאה ה-19 והפכה לכוח משפיע בעת החדשה.

הלאומיות מדגישה את עובדת היותה של כל אומה בעלת מאפיינים מיוחדים.

מטרות הלאומיות:

- **ריבונות עצמית:** לכל אומה תהיה מדינה ריבונית (עצמאית) משלה ותהיה לה יכולת למשול בה ללא התערבות גורם חיצוני.
- **הגדרה עצמית:** האומה מגדירה את עצמה על ידי עיצוב אופייה של המדינה לפי רצונה.

כיצד מתגבשת קבוצה לאומית?

הקבוצה הלאומית מתגבשת
באמצעות טיפוחה של **תודעה**
לאומית שהיא מודעותו של אדם
להשתייכותו ללאום מסוים.

התודעה הלאומית מועצמת
באמצעות **סמלים**:

דגל, המנון, ימי חג לאומיים, זיכרון
קולקטיבי, דמויות חשובות מהעבר
ופולקלור המבטאים את רוח האומה
ומחזקים את ההזדהות האישית
עמה.

סוגים שונים של לאומיות

1. לאומיות אתנית - היסטורית

לאומיות אתנית – היסטורית מתעוררת בקרב קבוצת אנשים שיש להם היסטוריה משותפת. היא מתבססת על מרכיבים כמו דת, שפה, מנהגים ותרבות, ומדגישה קרבת דם, גורל משותף, ומולדת היסטורית.

העבר המשותף של בני הלאום הוא המרכיב המשפיע ביותר בלאומיות זו. השייכות מתבססת על המוצא המשותף.

מדינה לדוגמה: גרמניה.

סוגים שונים של לאומיות

2. לאומיות ליברלית - אזרחית

לאומיות ליברלית אזרחית מאגדת קבוצה של אנשים סביב ערכים ואידיאולוגיה משותפים. תפיסה ליברלית שמקדשת ערכים כמו שוויון, חירות ודמוקרטיה.

האומה נוצרת, מיחידים שבחרו להצטרף אליה מרצונם ולהקים מדינת לאום ריבונית.

לאומיות זו שמה דגש על המסגרת המדינית ועל השותפות האזרחית.

מדינה לדוגמה: ארצות הברית.

השוואה בין סוגי הלאומיות

לאומיות ליברלית-אזרחית	לאומיות אתנית-היסטורית	
עצם השתייכות האזרחים למסגרת המדינית הופכת אותם לבני לאום אחד	מאפיינים אתניים משותפים: שפה, תרבות, לשון, מוצא, היסטוריה	הגורם המלכד
אומה מודרנית שנוצרה דרך הצטרפות מרצון של אנשים שונים עם עבר שונה	האומה נוצרה בעבר הרחוק דרך היסטוריה משותפת	אופן היווצרות הלאום

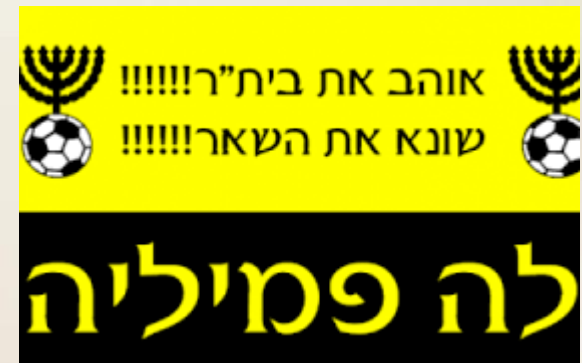
תרגול: האם הלאומיות הישראלית היא אתנית-היסטורית, או ליברלית-אזרחית?
אתנית-היסטורית! מבוססת על ההיסטוריה של העם היהודי, על השפה והתרבות העברית

לאומנות

לאומיות עלולה לעיתים להפוך ללאומנות – לאומיות קיצונית, הרואה בלאום ערך שגובר על כל הערכים האחרים (לדוגמא: חירות ושוויון).

לאומנות עשויה לבוא לידי ביטוי באפליה ויחס עוין כלפי מיעוטים בתוך מדינת הלאום, וכלפי חוץ בתוקפנות ושלילת זכותן של אומות אחרות לריבונות.

תנועות קיצוניות
נגד מהגרים הן
דוגמה ללאומנות
בימינו

תרגול

1. **הסבר** כיצד מתגבשת קבוצה לאומית.

2. **השווה** בשני תבחינים בין לאומיות אתנית-
היסטורית ללאומיות ליברלית-אזרחית.

שאלת בגרות (קיץ תשע"ט)

3. **הצג** מהי לאומנות.

ציין אחד מעקרונות הנאורות העומד בסתירה
ללאומנות, ו**הסבר** את הסתירה.

לאומיות

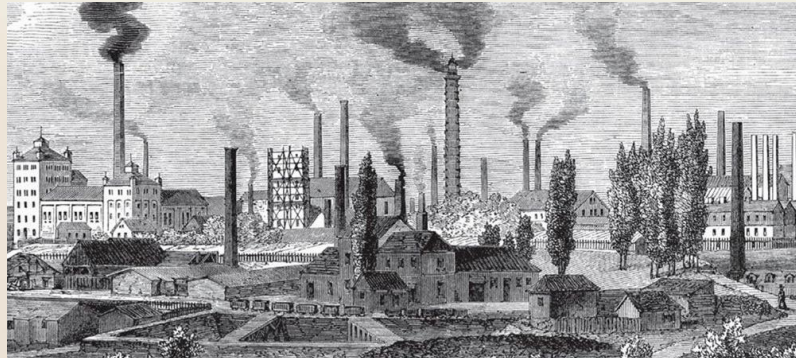
סוציאליזם

("שיטה חברתית")

הרקע לצמיחת הסוציאליזם

הסוציאליזם צמח ממצוקת הפועלים במאה ה-19. מצוקה זו נוצרה עקב תהליכי המיכון והתיעוש והעיוור בעולם, שתחילתם במהפכה התעשייתית. המהפכה התעשייתית הובילה למעבר מכלכלה המבוססת על חקלאות ומלאכת כפיים לכלכלה המבוססת בעיקר על תיעוש ועבודת מכונות.

המהפכה התעשייתית החלה באנגליה בסוף המאה ה-18. הקמת המפעלים הובילה למעבר המוני של חקלאים ושל עובדים מקומיים מאזורי הכפרים לעבודה כפועלים במפעלים ולמגורים בערים המתועשות שצמחו סביבם

בהדרגה נוצרו שני מעמדות בחברה:

1. **הבורגנות** - בעלי ההון והמפעלים.

2. **הפרולטריון** - מעמד הפועלים – שהיווה את רוב האוכלוסייה, אך היה בעל מעמד נחות כלכלית.

חיי הפועלים מול חיי הבורגנים

מהו סוציאליזם?

סוציאליזם משמעו שיטה חברתית.

זהו מושג הכולל בתוכו מגוון השקפות עולם שביקשו לתת מענה למצוקתם של בני מעמד הפועלים במאה ה-19.

הפועלים חשו כי הם מנוצלים על ידי הבורגנים ושאפו לתיקון מצבם על ידי יצירת חברה צודקת.

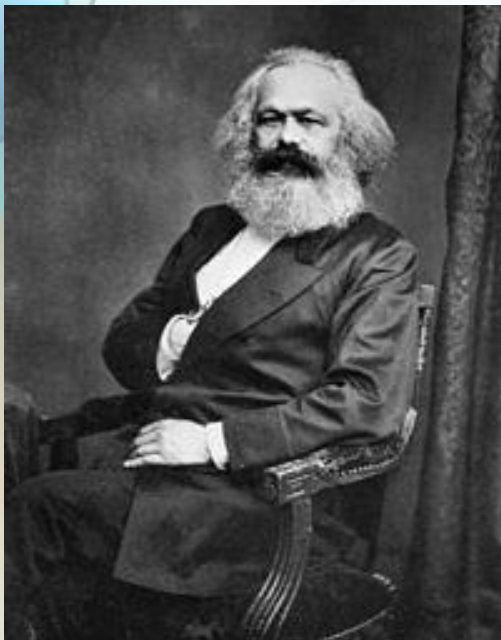
הפתרונות השונים של הסוציאליזם:

1. הסוציאליזם המהפכני (מרקסיזם / קומוניזם)

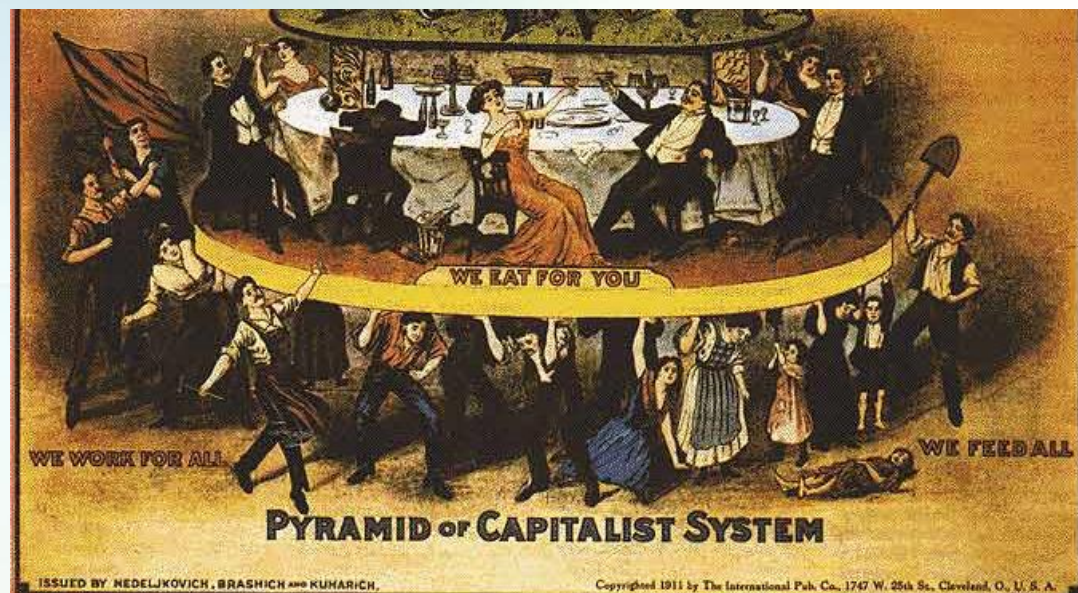
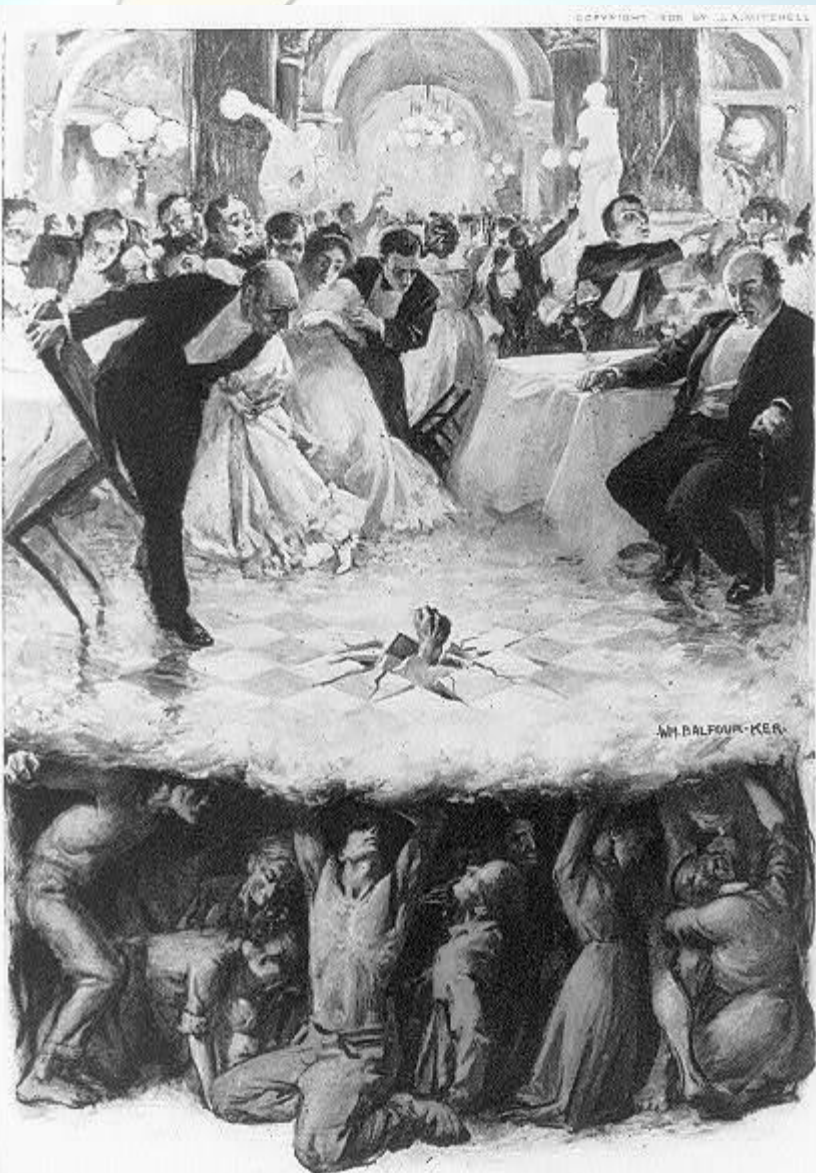
שינוי המציאות באמצעות מהפכה.

כל תולדות האנושות מבוססים על מלחמת מעמדות, בין המדכאים השולטים על אמצעי הייצור, לבין המדוכאים. במאה ה-19, המדוכאים הם הפועלים – הפרולטריון, והמדכאים הם בעלי המפעלים.

לפועלים תפקיד היסטורי חשוב – לבצע מהפכה של הפרולטריון כנגד המדכאים - המעמד הבורגני.

קרל מרקס (1818 – 1883)
הוגה הסוציאליזם המהפכני.
כתב את "המניפסט
הקומוניסטי" ביחד עם
פרידריך אנגלס.

"אנחנו עובדים בשבילכם, אנחנו מאכילים אתכם" –
מעמד הפועלים אל מול מעמד הבורגנים.
קריקטורה של פירמידת המעמדות.
הדגל הסוציאליסטי האדום מונף ברקע.

קריקטורה קומוניסטית
הקוראת למרד אלים של
מעמד הפועלים כנגד

מעמד הבורגנים

שינוי יחסי הכוחות בחברה בעקבות המהפכה, יביא לכך שמעמד הפועלים המייצג את רוב החברה ישלוט באמצעי הייצור (מפעלי התעשייה) ויחלק את כל המשאבים (ההון) בצורה שוויונית. בחברה מהפכנית זו "כל אדם יעבוד כפי יכולתו ויקבל תמורה על פי צרכיו".

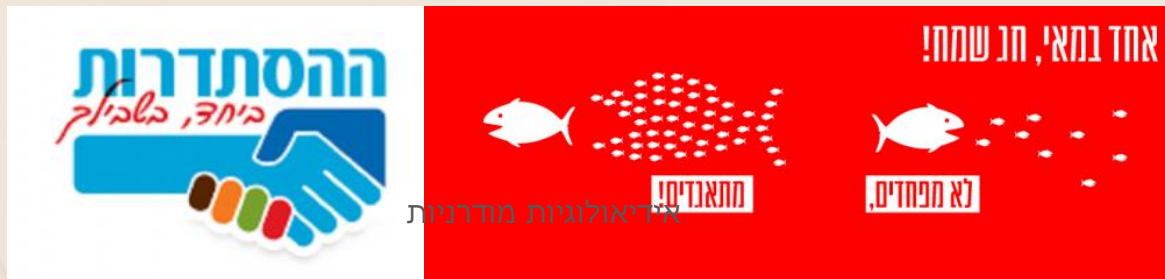
על מנת לממש את הרעיון הוקם "האינטרנציונל" (1864), איגוד פועלים בינלאומי שמטרתו איחוד הפועלים בעולם כולו להשגת המטרה המשותפת.

הפתרונות השונים של הסוציאליזם:

3. סוציאליזם דמוקרטי - חוקתי

גישה הטוענת כי יש להביא לשינויים סוציאליים באמצעות חקיקה ולא באמצעות מהפכה אלימה. בניגוד למרקסיזם, הסוציאל דמוקרטיה לא מבקשת לשנות את הסדר החברתי מן היסוד, אלא תומכת בהתערבות של המדינה בצורות שונות כדי למתן את הבעיות החברתיות.

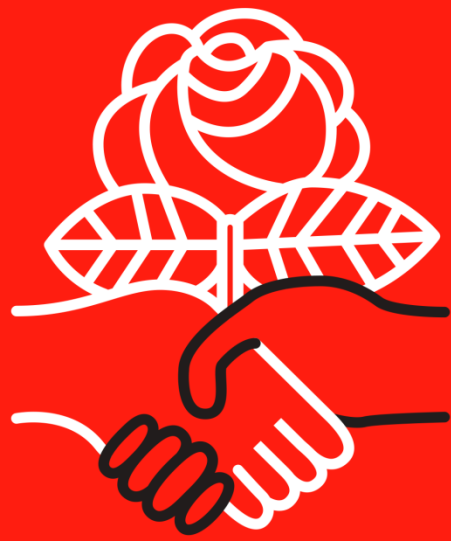

אחד האמצעים שהציעה הסוציאל דמוקרטיה להשגת שוויון הוא תשלום מיסים למדינה. בכספים אלה משתמשת המדינה כדי לסייע לחסרי ההון לשיפור מצבם בתחומים שונים.

במהלך המאה ה-19 קמו איגודים מקצועיים במסגרתם החלו הפועלים להיאבק על זכויותיהם, כגון: העלאת שכר, תשלום עבור שעות נוספות ועוד. בהדרגה קמו מפלגות סוציאליסטיות בכל המדינות המתועשות. בהשפעת מפלגות אלו, החלו המדינות בחקיקה סוציאלית, לדוגמה: ביטוח מאבטלה, תאונות, מחלה ופנסיה, הגבלת שעות עבודה ביום, איסור על עבודת ילדים ועוד.

קריקטורה התומכת בסוציאליזם מהפכני

תרגול

1. **הצג** את הרקע לצמיחת האידיאולוגיה הסוציאליסטית.

2. **א. השווה** בין שתי הגישות של הסוציאליזם.

ב. לב לדעת: עם איזו גישה אתה יותר מזדהה?
נמק את תשובתך.

סוציאליזם

